

בס"ד

שיעור הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

הפרשת חלה

- תקנז -

נמסר בש"ק פ' שלח ה'תשע"ח

בש"ק פ' קרח יחל השיעור אי"ה בשעה 17:35 אחה"צ

מנחה בשעה 17:15. השיעור יהיה בענין:

בכור בהמה מהורה

לעילוי נשמת ר' שלמה ב"ר בן ציון זצ"ל ור' שמואל יצחק ב"ר דוד זצ"ל

בברכת שבת שלום

המארגנים

עיסה ו'לחם' לחיוב חלה

צירוף סל. וביחוד מתבאר הדבר משיטת הרמב"ן ודעימיה (ע) חדושי ר' דוד פסחים מו ובריטב"א ונמו"י שם ובחינוך) שהסל מצרף רק בשעת רדייה מן התנור דהיינו סוף האפייה, וא"כ חזינן דאף לרבנן שעת האפייה קובעת חיוב [אמנם אנו לא קיי"ל הכי אלא הסל מצרף אף לאחר זמן].

אלא שא"כ צריך באור מ"ט דרבנן דפטרי עיסת גוי שנאפחה לאחר שנתגייר, והלא אף לדבריהם איכא שעת חיוב נוספת, באפייה.

וקודם שנבוא לבאר הדבר, נראה להוכיח בשיטת כמה ראשונים שלא רק שהן שתי שעות הקובעות חיוב אלא שני מחייבים נפרדים בעצם; חיובא דעיסה וחיובא דלחם. דהנה שיטת ר"ת המובאת בתוס' בכ"מ (ברכות לז פסחים לז ועוד) דבלילה עבה שעשאה על דעת לאפותה בחמה או לטגנה וכד' חייבת בחלה, והיינו דתנן 'תחילתה עיסה וסופה סופגנין חייבת'. והרמב"ן (בהל' חלה) והר"ש (פ"א דחלה) ועוד ראשונים פליגי וס"ל דאינה חייבת אלא אם עשאה ע"מ לאפותה בתנור, שאז חל חיובא דחלה ותו לא פקע אף אם נמלך ואפאה בחמה וכד', אבל לא בעיסה שנילושה על דעת לאפותה בחמה ולטגנה.

והנה בתחילה היה סבור ר"ת דבלילה עבה שעשאה בחמה או טיגנה בשמן, אין עליה תורת 'לחם' לענין ברכת המוציא, ומ"מ חייבת בחלה. ומוכח לפי זה שה'עריסה' מחייבת בחיוב עצמי בחלה, אף שלא יעשה ממנה לחם. ומאידך גם כשלא היתה עיסה כלל, כגון בלילה רכה, לכשנעשה 'לחם' חייב - הרי שהם שני מחייבים עצמיים.

אמנם ר"ת חזר בו מכח ההיא דהיה עומד ומקריב מנחות בירושלם מברך המוציא, ונקט שאף לענין 'המוציא' דינו כלחם. ולפי"ז לכאורה אין לנו ראייה דלאחר חזרה נשאר הגדר הנ"ל, ושמוא י"ל דלמאי דהדר ביה ליכא חיוב לעיסה מצד עצמה אלא רק משום היותה 'לחם' לבסוף, והא דתחילתה עיסה וסופה סופגנין חייבת היינו משום שיש עליה שם 'לחם' אף אם לא נאפתה בתנור, וכדברי החזו"א (בגליונות הגר"ח פ"ו חמץ ומצה, ובספרו) דטיגונה זהו אפייתה.

אכן שנוי הדבר בפלוגתא דרבוותא בדעת ר"ת; בתלמידי רבנו יונה (ברכות לז) כתב דלר"ת לאחר חזרה, אטריות פטורות מן החלה, דאמנם בלילתן עבה אך כיון דאין עליהו תוריתא דנהמא כיון שעשייתן ברותחין, אין כאן 'לחם' ופטור. הרי דלדעתו ר"ת הדר ביה ממאי דסבר דהעיסה כשלעצמה מחייבת בחלה, ורק שם 'לחם' העתידי הוא המחייב. ואולם התוס' (בברכות ובפסחים שם ובדף מא.), וביתר באור במהר"ם חלאוה, נקטו שהאטריות חייבות בחלה לר"ת אף לאחר שחזר בו. הרי לדבריהם לא חזר בו מעצם הנחתו דהגלגול הוא מחייב עצמי ללא שייכות עם שם 'לחם' [רק חזרתו היתה לענין זה שאף בטיגון ובחמה איכא תורת 'לחם' לבלילה עבה].

והנה דרך שלישיית בבאור שיטת ר"ת, דדין 'לחם' חל בעודה עיסה, לכך חייבת בחלה אף אם סופה

א יש לעמוד על כפילות הכתובים בפרשת חלה: 'בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה וגו' מראשית ערסתכם תתנו לה' תרומה לדרתכם'. הרי שנה ושילש מצות חלה. ובספרי דרשו יתור המקראות, ויש לבאר בדרך פשוטו של מקרא.

הנה פליגי תנאי בחלה (ג,ו) בגר שנתגייר ויש לו עיסה מגולגלת מקודם שנתגייר, לחכמים פטורה מחלה ולרע"ק חייבת כיון שקרמו פניה בתנור לאחר שנתגייר. ולכאורה נחלקו האם השעה הקובעת לחיוב היא שעת הגלגול או קרימת פנים דהיינו אפיית הלחם. וכן נראה מפיה"מ להרמב"ם, והוכיח כן מהספרי. אך בירושלמי מבואר דמודה רע"ק בעלמא דבגלגול הוטבלה העיסה לחלה. וכבר נשאל על כך הרשב"א (בתשובה נד), אם כן דהגלגול מחייב מאי טעמא דרע"ק דמחייב כשנתגלגלה בעודה גוי. והשיב דרע"ק תלה טעמיה בקראי, דכתיב 'ראשית ערסתכם' דמשמע עיסה והיינו גלגול, וכתיב 'מלחם הארץ' דמשמע משנאפה, הרי ששתי שעות הן המחייבות בחלה, ואם כן אמנם שעת הגלגול טובלת מצד חיובא ד'עריסותיכם', אבל גם אם באותה שעה היה בפטור כגון עיסת גוי, כשנאפית ונעשית 'לחם' ביד ישראל חייבת מקרא ד'מלחם הארץ'. ונסתייע מן הירושלמי, דפליגי חכמים ורע"ק נמי בעיסה שנתגלגלה בחו"ל ונאפתה בארץ, דלחכמים פטור ולרע"ק חייב, דאית ליה שעת חיוב נוספת כדכתיב 'לחם הארץ' - הרי מבואר דמלבד החיוב החל בשעת גלגול יש שעה נוספת המחייבת, כשנעשה 'לחם'.

ולפי"ז נפתח הפתח לבאור כפילות המקראות, דהנה רע"ק הוכיח את שיטתו מקמחים וצקקות שמצאו ישראל בכניסתם לארץ שהגם דהוי עיסת חו"ל בכ"ז נתחייבו. וא"כ הרי סדר הדברים בכניסתם לארץ הוא שמצאו צקקות וקמחים, ובאפייתם נתחייבו בחלה לרע"ק, ולאחר מכן כשהחלו בעשיית צקקות נתחייבו בשעת הגלגול. וזהו דכתיב 'בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו' - היינו חיובא דאפייה הקודמת בסדר הזמנים. ושוב 'ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה' - חיובא דגלגול מאותה שעה ואילך.

אמנם עדיין לא נתבאר הכתוב השלישי. ועוד, הלא קיי"ל כרבנן דאם הגלגול נעשה בעודו גוי או בחו"ל פטור, וא"כ לכאורה לדבריהם אין לקיים הסבר זה, דלא משכחת לה שיתחייבו בשעת עשיית הלחם.

ב ואמנם בהשקפה ראשונה היה נראה בטעמייהו דרבנן דלית להו אלא שעת גלגול לחיוב. אך אין הדבר כן, דהלא עיסה רכה שאין בה גלגול חייבת בשעת האפייה כדתנן בחלה (א,ה) תחילה סופגנין וסופה עיסה - חייבת, ופירש ר"ת דהיינו בלילה רכה שאפאה בתנור, שחייבת בחלה בשעת האפייה [ובזה הודו לדינו רוב הראשונים, וכ"פ בטשו"ע י"ד שכט"]. ועוד תנן (בד, רא"א אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה, וביאר הר"ף (בפסחים מו) טעמו מדכתיב 'והיה באכלכם מלחם הארץ' וביאר הר"ן שאעפ"י שבשעת העיסה לא היה חייב דליכא שיעורא, מתחייב אח"כ בהיותו לחם. וכ"ה ביתר באור בשאלתות (סי' עג) - הרי שגם לאחר שנאפה הלחם ושוב אין כאן 'עריסה', חל חיוב חלה בלחם ע"י

א לענין חלה, ולא לשאר מילי - ע' מנחות עח: 'על חלות לחם חמין' - מלמד שאין הלחם קדוש אא"כ קרמו פניה בתנור.

לאו עיסה היא, דאינה בכלל 'עריסותיכם' [ובזה פירש הא דעיסת חטים ועיסת שעורים ובאמצע עיסת כוסמין חייבת בחלה - ופירש הר"ש בחלה פ"ד מ"ב בפירושו הב' שרק הכוסמין חייבין - מפני שהכוסמין מצטרפים עם החטים ועם השעורים. והלא סו"ס ליכא שיעור חיוב כלפי החטים והשעורים דאינם מצטרפים זע"ז, ומדוע סגי בצירופם עם הכוסמין לבד. ופירש משום דסו"ס חל שם 'עיסה' על הכוסמין שמצטרפים עם הכל וכלפי הכוסמין הא איכא שיעורא, דא"צ שיעור בחיוב אלא לחלות שם 'עיסה']. וא"כ גם בצירוף סל לא היתה כאן 'עיסה' המחייבת מעיקרא ושפיר חייב עתה, משא"כ לגלוג עכו"ם דחל פטורא, תו לא מיחייב.

והנה בירושלמי אמרו דמודה רע"ק בעיסת הקדש שפטורה גם אם הקרימה בתנור לאחר שיצאה לחולין. ובטעמא דהאי מלתא ביאר בתורת זרעים (וע' זכרון שמואל ט) דמלבד מיעוטא ד'עריסותיכם' ולא עכו"ם ולא הקדש, יש בהקדש פטור נוסף המפקיע העיסה מדין חלה כיון שאין השירים חול, וכדאיתא בפיה"מ להרמב"ם (חלה ג,ג), משא"כ לגלוג נכרי שאינו אלא העדר חיובא, סובר רע"ק שחל החיוב באפייה ביד ישראל.

ורפ"ז נמצא דפלוגתא דחכמים ורע"ק היא בגדר פטור עכו"ם, דלרבנן יסודו הפקעה באופן חיובי, שעל כן שוב לא מתחייבת לעולם [וכהקדש אליבא דכו"ע]. ולרע"ק יסודו העדר חיוב, על כן כשנעשה אח"כ 'לחם' ברשות חיובא - חייבת.

אך נראה שהדבר שנוי במחלוקת הראשונים, דהנה כתב הרא"ש (בפסחים לח) דבעינן 'לכם' במצת מצוה, דגמרינן 'לחם' 'לחם' מחלה לכמה ענינים. ובשאג"א (צד) יצא לחלוק דהא אף בחלה גופא לא בעינן 'לכם'. והוכיח כן מהא דמבואר בגמרא (בי"ק צד) דעיסה גזולה חייבת בחלה אף אם שינוי אינו קונה. וכתבו הגאון מליסא (במקו"ח תנד) והמנחת-ברוך (עד) לדחות דלעולם בעינן 'לכם' רק התם הלא הנגול הוא הבעלים, ועל כן העיסה חייבת, דהא החיוב תלוי בחפצא ואינו תלוי באדם הבא לאוכלה אם הוא בעליו או אחר [משא"כ מצה דהנידון על קיום המצוה של האוכל, שפיר למד הרא"ש דבעינן שתהא שלון] ולעולם אימא לך דבעינן בעלים בחלה כדכתיב 'עריסותיכם'.

ודעת השאג"א שהקשה, מתבארת היטב עפ"י דברי עצמו במקום אחר (פג) שכתב לתרין קושית התוס' בפ"ק דפסחים אמאי בחלה בעינן תרי קראי למעט עיסת גוי ועיסת הקדש מתרי 'עריסותיכם', ואילו לענין כל יראה סגי במיעוט אחד, 'לך' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, ואמר השאג"א דלא קשיא, דבחמץ המיעוט הוא כל שאינו 'לך', ואילו בחלה לא בעינן בעלות, רק המיעוט הוא מיוחד לגלגול עכו"ם ולגלגול הקדש, לכן צריך תרי קראי. הרי נתבאר דלדעתו אין צריך 'לך' בעיסה. ואילו בדעת הרא"ש נראה דבעינן בעלים דוקא, וכפי שנראה מדברי התוס' שהקשו מחלה לב"י, דלכאורה סגי בחד קרא. ואמנם יש גירסה אחת בגמרא דמחד 'עריסותיכם' ממעטינן לגלוג גוי וגלגול הקדש - עתוס' מנחות סז.

והנה הקשו האחרונים דברי הרמב"ם אהדדי, דלענין חלה פסק (פ"ז דבכורים) דעיסת השותפים חייבת בחלה (כרבנן דפליגי אר' אילעאי בחולין קלה) אף אם ליכא שיעורא לכל חד וחד. ואילו לענין ראשית הגז פסק (פ"ז שם) דבעינן שיעור לכל אחד ואחד מן השותפים. ונאמרו בזה כמה דרכים. הגר"ח תירץ דחלה חיובא

סופגנין. ובהזו"א נחלק על כך. אמנם מצינו שתי סייעות להגר"ח. אחת מלשון הריב"ש בתשובה (כה). ושניה מדברי הסמ"ג (דיני חלה סי' קמא) לענין ברכות הנהנין, שאף בעיסה יש חילוק בין חתיכות שיש בהן כזית לפחותות מכזית, וכחילוק שחילקו בפת שפיררה וכישלה, דבבציר מכזית אין ברכתה המוציא דאבדה תוריתא דנהמא. הרי נראה מדבריו שאף בבצק ישנם גדרי פת. ואכמ"ל.

ובהאי ענינא דנו אודות הפרשת חלה מה'קוגל' העשוי מאטריות, דנהי דאנו מחמירים לחוש לר"ת ומפרישים חלה על האטריות (בביה"ח, בלא ברכה), כדברי הש"ך, אך הלא לדעת שאר ראשונים הן פטורות, וכשהזורים ואופים אותן בתנור הרי כעת חל חיוב מצד האפייה? ונאמרו בזה שתי סברות לפטור, כמנהג רוב העולם: אם משום שאין זו 'אפייה' המחייבת כי אינה אלא להקשות ולדבק האטריות זל"ז (עפ"י חו"ב), או מפני שמוכח מהירושלמי כשחזר ואפאה לבסוף, מועילה הפרשה כבר מזמן היתה עיסה, ובאור הדבר הוא שלהרמב"ן מה שמתחייב לבסוף הוא משום דאגלאי מלתא למפרע שלשם לחם נאפית (פסקי חלה להרשב"א ועוד ראשונים), וממילא אהניא הפרשת החלה בעודן אטריות שהרי דנים עתה למפרע שכבר באותה שעה היו חייבות (עפ"י מנחת יצחק).

עב"פ עלה בדינו שלהתוס' ומהר"ם חלאוה בדעת ר"ת, ה'עריסה' וה'לחם' הם שני מחייבים נפרדים לחלה, ואילו לרבנן יונה בדעת ר"ת וכן להרמב"ן וש"ר אין מחייב של 'עיסה' בפנ"ע אלא ששעת הגלגול טובלת העיסה משום שמעותדת להיות 'לחם'.

ובספרי (שלח) דרשו מקרא לחייב בחלה אם לא הפריש מן העיסה. ומבואר דהוה ס"ד לפטור, והיינו משום דס"ד שהמחייב הוא העריסה לבד. ולדברי המאירי (בפסחים מו) כן היא דעת בן בתירא דאם לא הפריש מקודם שוב אינו מפריש. הרי מבואר שיש סברא דהעיסה היא המחייב ותו לא, אלא דאנן נקטינן שאף ה'לחם' מחייב מצד עצמו. ומזה סיוע לסברא הנ"ל, דלחכמים הם שני מחייבים נפרדים אליבא דאמת.

עב"פ, בין אם ננקוט שהם שני מחייבים, בין אם שתי שעות-חיוב, צריכים אנו לבאר דעת חכמים דפטרי בגלגול עכו"ם כשהאפייה נעשית ברשות ישראל, הלא האפייה היא שעת חיוב עכ"פ, כדמוכח מבבליה רכה ומדינא דצירוף סל.

ג ולפי פשוטו היה נראה לומר דגלגול עכו"ם פוטר באופן חיובי, ועל כן לא חייל תו חיובא עליה, משא"כ בבליה רכה שאין שם פטור רק דליכא דבר המחייב, דאכתי אין שם עיסה עלה, הלכך חל החיוב בשעת האפייה. וכן לענין לחם פחות מכשיעור שנצטרף בסל, הגם שהיתה שם עיסה, סו"ס אין כאן דבר הפוטר אלא העדר שיעור לחייב. וביותר יש לומר עפ"י ד הגר"ח (בהל' חמץ פ"ו וביתר הרחבה בחדושי הגר"י מנחות ע ובתורת זרעים) דשיעור חמשת רבעים קמח לחלה אינו שיעור בחלות החיוב אלא דבציר מהאי שיעורא

ב ואף שנחלטה ברותחין מחתיחה וגם נילושה על דעת זה, כשחזר ואפאה בתנור בדין הוא לחייב - ע' בסוגיא בפסחים לו: מעשה אילפס שחזר ואפאו בתנור, ובאו"ח קסח,יד לענין ברכת המוציא, ובהזו"א או"ח כו,ט. [הגם שלכאז"ל יש מקום לחלק דדוקא בדברים שאילו היה קובע סעודה עליהם ברכתו המוציא י"ל דלא הופקעו לגמרי משם לחם הלכך כשתור ואפה בתנור חייב, משא"כ בכגון אטריות שאין עליו תורת לחם כלל אף בקובע סעודה, שגם כבר נותקו משם 'לחם' לגמרי, ושוב לא יתחייבו בחלה. וע' מנחת שלמה ח"ג קנח,טו שילדעתו י"ל קוגל חשיב כסתם אטריות ולא לחם].

ג לפי טעם זה אם יעשו אטריות מבבליה רכה - יש לחייב קוגל בחלה, שהרי לא חל החיוב עד עתה.

ד וכן יש אומרים בדעת הספרי וטו"א שמיעט מראשית ערסתכם' הפרשה לאחר אפייה. והיינו כנ"ל דמקרא זה ילפינן חיוב בעיסה בלבד. ובאו"ז (רכ) תמה הלא קי"ל כר' אליעזר דאמר הסל מצרפו. ואולם י"ל שמדרש זה הולך בשיטת בן בתירא דפליג על ר"א דבברי המאירי. עפ"י שבט הלוי ח"ז קעז,ג.

דבר הפוטר אלא העדר חיוב, וא"כ מ"ט לא תתחייב בשעת אפייה.

ד והנה בירושלמי - כפירוש הרש"ס - מבואר דחכמים השיבו על דברי רע"ק במה שהוכיח מקמחים ובצקות שמצאו ישראל בכניסתן לארץ שחייבים, דאמנם כן הוא, שבאותה שעה נתחייבו משום דכתיב 'מלחם הארץ', ואולם לדורות עיסת חו"ל הנכנסת לארץ דינה כעיסת גוי שאפאה ישראל שפטורה. ובאור הדבר נראה שכל עיסה שבשעת חיובה היתה ראויה מצד תנאיה להפרשה ונפטרה, אפילו משום העדר חיובא גרידא, סוברים חכמים ששוב אינה מתחייבת, דשעה ראשונה של תחילת היותה עיסה, היא המחליטה את החיוב והפטור, שעל כן אף אם גלגול גוי אינו מהווה פטור באופן חיובי סו"ס הואיל והיה לה שם 'עיסה' אלא שהיתה פטורה באותה שעה, שוב אינה מתחייבת לעולם. ושאינו בלילה רכה או פחות מכשיעור דמעיקרא לא נראתה לחלה, דהא לא היתה 'עיסה'.

וא"כ יש להבין שכל עוד לא נכנסו ישראל לארץ, הואיל ועדיין לא נהגה מצות חלה באותה שעה, מודים חכמים שאותם קמחים ובצקות שמצאו בכניסתן חייבים בחלה, שהרי לא היה מצב שנראו לחלה ונפטרו, דעדיין לא היתה שעה הראויה לחלה בעולם, והוי כעין בלילה רכה וכפחות מכשיעור דליכא עיסה המחייבת כלל - הלכך שפיר נתחייבו בשעת אפייה, והיינו דכתיב 'באכלכם מלחם הארץ'. ואולם לאחר שנכנסו לארץ והחל חיוב חלה, הרי כל עיסה כבר ראויה בעצם לחלה, הלכך כל שלא הושלמו בה תנאי החיוב כגון עיסת חו"ל ועיסת גוי - פטורה, דסברי חכמים דכל שבתחילת היותה ראויה לחלה היתה פטורה, שוב אינה מתחייבת לעולם.

עתה נראה שכל זה מפורש בפשטי המקראות; 'בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה' - זה נאמר לבאי הארץ בתחילת כניסתם, כשמוצאים בצקות מגולגלים, והואיל ומעולם לא נראו לחלה, מחוייבים הם בשעת אפייתם, וזהו דכתיב 'מלחם הארץ' - וכדדרשינן להאי קרא בירושלמי על בצקות שמצאו בכניסתם לארץ, ואף חכמים מודים בזה לרע"ק.

ובשלב שני: ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה' - זהו חיוב הבא בשעת גלגול - 'ערסתכם' - בבצקות של ישראל שיגלגלו מכניסתם ואילך'.

ערך כאן לבאי הארץ עצמם. אולם לדורות הבאים לא משכחת לה בעיסה חיוב החל על הלחם - למאי דקיי"ל כחכמים - אלא כל עיסה שלא נתחייבה בגלגול שוב לא תתחייב לעולם, וזהו הכתוב השלישי 'מראשית ערסתים תתנו לה' תרומה לדרתים' - כלומר לדורות הבאים, נקבע החיוב והפטור בעריסה, שאם בשעת הגלגול לא היו בה כל התנאים המחייבים - פטור. ולא משכח"ל חיוב שיבוא בשעת הלחם' אלא אם לא היתה עיסה כלל בתחילה כגון בלילה רכה, אבל כל שהיתה עיסה, החיוב נקבע באותה שעה בלבד.

1 ויש להטעים שכאן דוקא השוה הכתוב לתרומת גרן, דחיובא דפרי הארץ הוא וכזה שוותה החלה עם התרומה, משא"כ חיובא דלחם' בבצקות חו"ל ליתא בתרומה.

דחפצא הוא [דהא טובלת] ולא אכפת לן במספר הבעלים לענין חלות החיוב, ואילו ראשית הגז [דלא טביל] חיובא דבעלים הוא [והרי גם כשחלק מהגז נמכר ואינו בעולם בשעת גמר הגזיזה חייב, הגם דליתא קמן חפצא המחייב], וא"א לחייבו כל שאין לו עצמו שיעור. ובחזו"א (מגליונות) תירץ דלעולם י"ל בתרווייהו דחיוב חפצא הן, אך כיון דבעינן שיעורא לחייב הרי אין מה שיצרף את הצאן לשיעור המחייב אלא במה שיש תחת יד הבעלים צאן כשיעור, אבל בלא"ה במה יצרף כל הצאן לשיעורא, ודוקא בחלה יש צירוף במציאות, בעיסה או בסל, והלא אפילו בשני אנשים שאינם שותפים, נשיכת העיסות מצרפתן אם אינם מקפידים זע"ז. משא"כ ראשית הגז כל עיקר צירופא הוא בכך שהצאן שייך לבעלים אחד. ודרך שלישיית יש להגרי"י מפוניבו (זכר יצחק עא) דשאני שיעור בחלה שיסודו בשם 'עיסה' (וכדברי הגר"ח דלעיל), הרי לא אכפת לן במה שאין שיעור חיוב לכאור"א דהא ליכא דין שיעור בחיוב אלא בחלות שם עיסה, והאיכא. משא"כ בראשית הגז, השיעור נאמר בחלות החיוב.

ואם כי כל דברי רבותינו אלה אמת, אבל נראה שאין צורך להגיע לחילוקים הללו כדי לתרץ הרמב"ם, כי ישובו מתבאר מתוך דבריו במק"א, דהנה התוס' בסוכה (לה) כתבו דעיסה של טבל חייבת בחלה רק אם יש שיעור ה' רבעים בלא חלק מתנות כהונה ולויה. ובמנ"ח דייק מדברי הרמב"ם דחייב בכל אופן. ופירש בזכרון שמואל (ט,ה) דהרמב"ם נקט דלא בעינן 'לכם' בחלה אלא שגלגול גוי והקדש נתמעטו במיעוטים מסויימים, אבל ממון השבט לא נתמעט, הלכך לא אכפת לן שחלק מהשיעור שייך לכהנים וללויים, דסו"ס אין זה בכלל המיעוטים דגוי ודהקדש. ואילו התוס' בסוכה ס"ל כהרא"ש דבעינן 'לכם' בחלה. ולפי"ז מתורץ הרמב"ם לשיטתו בפשיטות, דהה"נ לענין עיסת השותפין, אף דליכא שיעור לכל אחד, סו"ס העיסה עצמה חייבת בחלה דאין בה בעלות הפוטרת. משא"כ ראשית הגז דבעינן שיהא שלו כדי שיחול בה חיוב, לכן שפיר בעינן שיעורא לכאור"א.

העולה מן האמור דפליגי הראשונים בגדר מיעוטא הגלגול גוי; להרא"ש והתוס' יסודו מפני העדר בעלות ישראל, ולהרמב"ם יסודו בבעלות גוי הפוטרת, וכמו שנקט השאג"א [נפ"מ לממון השבט וכיו"ב]. נמצא אם כן דהתירוץ הנ"ל בבאור דעת חכמים דשאני גלגול גוי דפוטור ומפקיע באופן חיובי, לא א"ש להרא"ש והתוס' דהא לשיטתייהו ליכא פטור מסויים בגלגול גוי אלא העדר חיוב מצד שאינו שלו, והדרה קושיין לדוכתה, מ"ט דרבנן דהגם דאיכא שני מחייבים או עכ"פ שתי שעות חיוב, ואעפי"כ גלגול עכו"ם פוטור גם אם הוקרמו פניה בתנור ברשות ישראל.

ואפילו לדעת הרמב"ם, התיינח עיסת גוי די"ל לשיטתו שהוא דבר הפוטר, אבל עיסת חו"ל בפשטא דמלתא אין בה

ה נראה דלדעת הגר"ח לא סגי בהכי, די"ל שבשותפין דיינינן כל שותף כבעלים-לחצאין על הכל [לא כבעלים גמורים על חצי כמות], וא"כ יש כאן צירוף, דסו"ס יש לו בעלות בכל הגז. או בסגנון זה, עצם הבעלות והרשות המשותפת על כל הגז היא המצרפתו לחיוב. וכסברא זו צ"ל לדברי הרשב"א (בסוף תשובה תקכו) דמשמע מדבריו נקט לחייב שותפין ישראל בראשית הגז הנם שלכל אחד ליכא כשיעור.

